ЩРИХИ КЪМ ЖИВОТА И ДЕЛОТО НА ВАРНЕНЕЦА ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР Д. ВАСИЛЕВ

Ваня Тонкова, Елияна Иванова

Abstract: *The report presents the life and work of Vladimir Vasilev from Varna. His development as a person, scientist and researcher, recognized not only in his homeland, but also in Europe. One of the most prominent historians of medicine, with contributions in the field of social hygiene and traditional medicine, leaves us his love for research work.*

Keywords: *Vladimir Vasilev, history of medicine, hygiene, history, traditional medicine*

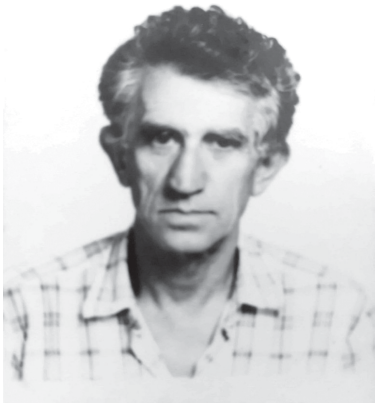

Доц. Владимир Д. Василев (1924-1996 г.) от 1991 г. (1)

С настоящия доклад се цели да се припомни на варненци, и не само, кой е доц. Владимир Д. Василев. През настоящата 2024 г. се навършват 100 год. от неговото рождение. Като хора, на които историята и медицината не са безразлични, сме длъжни да го направим.

Баща му, Добрин Василев, произхожда от родолюбиви родове, като и двата дават заслужили дейци на национално-освободителното движение. Изключително ерудирана личност – писател, преводач, учен, юрист, театрален критик и историк, библиограф, краевед и общественик. Прадядо му по бащина линия е личен приятел на Васил Левски.

Майка му Райна Свирачева е от селски произход. Много малка остава сираче и бива осиновена от виден разградски гражданин, основател на парка в града – Иван Свирачев. Завършва висш педагогически курс и работи като учителка в гр. Белослав, а след това – в Еврейската гимназия във Варна. Има завършен задочно Исторически факултет в гр. София. След преместването си в Златоград, където е директор на основното училище, тя се занимава и с благотворителна дейност. Много дейна е в приобщаването на българите-мохамедани (помаците) в града (2).

При Владимир Василев виждаме съчетание на всички качества, които е „взел“ от своите родители. Всички сме се уверили, че изграждането на личността на детето започва именно в семейството. Водеща роля имат родителите. И не случайно старите хора казват: „Не възпитавай детето, а себе си – ти си негов пример“.

Доц. Владимир Добринов Василев е роден на 8 май 1924 г. във Варна.

Името, което му дават, е избрано едва след 40-я ден от неговото рождение. Първите 40 дни са били много трудни и след като преживява този период го кръщават с името Владимир – победоносец.

На 4-годишна възраст го записват в руска забавачница и това завинаги определя привързаността му към руската душевност, култура и народ. През 1930 г. по настояване на баща му започва своето образование в частно немско училище. След завършване на основното си образование записва да продължи в Класическата мъжка гимназия, която завършва през 1943 г. с отличие (3).

Заминава в Златоград при майка си, а оттам постъпва в армията. Това е този период от неговия живот, за който той не обича и не иска да говори, си спомня неговата голяма дъщеря Добринка Минева (по мъж). Подлаган е на тормоз заради изразените леви политически убеждения и привързаност към Русия.

Участва във втората фаза на войната като санитарен подофицер и преводач. Награден е с Кръст за храброст IV степен. Тук е моментът да кажем, че Владимир Василев владее френски, немски, старогръцки и латински. Умело борави и с руски, новогръцки и английски. А интересът и любовта към историята той приема от баща си, създавайки това силна връзка между тях.

След завръщането си от фронта той се записва в Медицинския факултет в София и успешно го завършва през 1951 г. По време на студентските години работи в кръжока по фармакология, като от тогава датират и неговите интереси към история на медицината. Веднага след завършването си започва да работи като ординатор в Санаториума за костно-ставна туберкулоза за деца в курортния комплекс „Св. Св. Константин и Елена“ за периода 1951-1952 г. В годините 1952-1958 г. е завеждащ отделение в санаториума. Между 1958 и 1961 г. е завеждащ отделение за костно-ставна туберкулоза при Варненския тубдиспансер. Именно тогава (1961 г.) той придобива своята първа клинична специалност по костно-ставна туберкулоза. Продължава да работи в с. Долен чифлик като завеждащ Общинската здравна служба. От 1963 до 1965 г. е ординатор в санаториума край с. Равна. След 1965 до 1973 г. е ординатор във варненския Окръжен тубдиспансер. През 1968 г. придобива втората си клинична специалност по фтизиатрия. Следват години, в които работи далеч от родния си град – от 1973 до 1976 г. е главен лекар в Районната болница в гр. Каварна. Успоредно с работата му в болнични и санаториално-лечебни заведения, д-р Владимир Василев продължава своята квалификация. Завършва свободна аспирантура по социална хигиена и история на медицината към ВМИ – София и ИСУЛ, където на 21.04.1970 г. защитава успешно кандидатска дисертация на тема „Медицината през родово-общинния и робовладелския строй в днешна България“ за присъждане на научна степен „Кандидат на медицинските науки“. През 1977 г. му е присъдено научно звание старши научен сътрудник II степен (4).

Така се стига до 1978 г., когато е назначен в Катедрата по социална медицина и организация на здравеопазването при ВМИ, гр. Варна. И не е случайно, че през 1978 г. за първи път в обучението на студентите по медицина се включват две нови дисциплини – „История на медицината“ и „Медицинска социология“. Интересен факт е, че доц. Владимир Василев превежда от старогръцки език Хипократовата клетва (5).

Прави задълбочени проучвания в направления от история на медицината като: българо-руски медицински връзки; история на епидемиите в България; история на социалната хигиена и здравеопазването; история на медицината в древността и през античността по днешните български земи; изследвания в областта на народната медицина, като проучва български народни лековници и търси връзката им с научната медицина в античния свят, предимно Рим и Гърция. Научните му трудове „История на здравеопазването във Варна от древността до социалистическата революция от 09.09.1944 г.“ и „История на медицината в България“ са наградени от Медицинска академия – София (1981 г.). Дългогодишната изследователска дейност и натрупаните познания в областта на българската медицина и Античността, д-р Владимир Василев обобщава в докторската си дисертация на тема „Приемствеността от късно-античната медицинска книжнина в българската държава до Освобождението“, в която много успешно съчетава двете си страсти – историята и медицината.

Част от дейността му е пряко свързана с Музея по история на медицината. Доц. Василев е един от инициаторите, които създават Музея. Той изготвя концепцията и реализира експозицията в раздела по народна медицина. Според него истински научен интерес към българската народна медицина започва да се забелязва няколко години след 9-и септември 1944 г. От тогава започва активното проучване на множество народни лечебни средства, предимно от растителен произход. Проучени са и редица рецепти на народни лечители (6).

В самото начало народно-медицинската книжнина често е с магичен и окултен характер. За основа се използва бележитото съчинение на Педаний Диоскурид „Върху лечебната материя“, което в продължение на 15 века е настолна книга на медиците на Изтока и на Запада. Доц. Владимир Василев много подробно изучава и проучва този труд. Интерес представлява и „Хербария“ на Псевдоапулей, към кой-

то Василев съставя латино-български речник. Тези два труда и преводите, които им прави, той посочва като извор за историята на древна Тракия (7).

Дори да е имало медицинска книжнина през Първата българска държава, не е запазена нито една. Знанията от медицината са отразявани най-често в жития на светци и особено в „Шестоднев“ на Йоан Екзарх. Към 1983 г. няма открити медицински съчинения и от Втората българска държава. Владимир Василев разкрива и проучва български ръкописни лековници, датиращи от края на XVII век, началото на XVIII до средата на XIX век. Установява в голяма степен приемственост от късноантичната медицина.

В издирване на народни лечители при провеждани от него медико-етнографски изследвания, доц. Василев съставя анкетни листи, в които най-подробно описва събраната информация. Освен от хората-лечители, той проявява интерес и към лечебните методи и видовете лечебни средства, които те прилагат, като най-голям обем работа той има по въпросите, касаещи лечението на различни заболявания на човешкия организъм.

Интерес представляват двата му труда за народните лечители, тясно свързани с Варна. Това са баба Петра Маркова от с. Константиново, която повече от 60 год. практикува своите познания в народната медицина и умира през 1972 г. на 101-год. възраст. и д-р Кирил Йорданов – първият лекар-природолечител в България. Личното им познанство е обяснението на

Доц. Василев и приятели на II Национален конгрес по История на медицината през 1985 г. – вторият от ляво надясно (10)

споделени идеи и разбирания на доц. Василев в тази област и материя (8).

Както знаем, доц. Василев е един от най-изявените и дейни историци на медицината, признат не само в родината си, а и в Европа. Научните историко-медицински трудове обхващат много дълъг период от нашата история – от Античността до XX век. Най-значимите му трудове за историята на медицината са тези, свързани с болницата „Параскева Николау“. Подробно проучва и анализира дейността на болницата, макар че изворите за нея са доста оскъдни, а наличните са на гръцки език. Това кара доц. Василев да преведе „Правилник на варненската болница Параскева Николау Варненец“, който указва дейността, реда и управлението в лечебното заведение. Проучена е и Приемната книга на болницата, след което доц. Василев систематизира информацията в таблици. Една част от тях включва данни за групи болести, продължителност и вид на лечението, изписване на пациентите от болницата. В друга част са групирани болните по пол, възраст и произход. С този труд, доц. Василев прави и дава пълна и точна картина както на дейността на болницата, така и на заболеваемостта на населението по тези земи.

Другите научни разработки в тази област се отнасят до историята на медицината през Древността и Античността. Благодарение на усвоените латински и старогръцки езици в Мъжката гимназия, той умело и смело борави с различни антични извори, които превежда, проучва и анализира.

Дава важна информация за античната хирургия и откритите в нашата страна антични хирургически инструменти.

Ценни сведения имаме и за един от важните и дотогава непроучени историко-медицински проблеми – разпространението на епидемиите по нашите земи. Той е първият български учен, който превежда трудовете на Йоан Картакузин за чумната епидемия по нашите земи през XIV в.

След пенсионирането си, доц. Владимир Василев преподава латински език в новооснованата Варненска хуманитарна гимназия. За известен период се връща в гр. Каварна, за да работи като лекар. А след окончателното си завръщане във Варна, той старателно започва да подготвя своите архивни материали за преда-

ване в Музея по история на медицината, където са и до днес (9).

Със своите приноси в областта на история на медицината, социалната хигиена и народната медицина, доц. Василев ни оставя любовта си към изследователската работа. Без историята не може да се постигне същността и дълбочината на познанието в нито една научна област бихме заявили смело, след като вече познаваме живота и делото на варненеца Владимир Д. Василев.

Умира внезапно през 1996 г. на 72-годишна възраст

Вечна и светла да е паметта му!

Литература:

1. ДА – Варна, фонд 1416, опис 2, а. е. 122
2. ДА – Варна, фонд 1416, опис 2, а. е. 123
3. Сборник на Варненско дружество по история на медицината „Доц. Владимир Василев“, Варна, 2010 г., с. 6 – 10
4. ДА – Варна, фонд 1416, опис 1, а. е. 1
5. 150 години Дарителска болница „Параскева Николау“, юбилейна книга, Варна, 2019 г., с. 126
6. ДА – Варна, фонд 1416, опис 2, а. е. 112, 113
7. ДА – Варна, фонд1416, опис 1, а. е. 67
8. Библиотека МИМ, архив, фд 535
9. Сборник на Варненско дружество по история на медицината „Доц. Владимир Василев“, Варна, 2010 г., с. 6 – 10
10. ДА – Варна, фонд 1416, опис 1, а. е. 117

За контакти:

Доц. д-р Елияна Иванова, д.м.,
ФОЗ Медицински университет – Варна,
Заместник – декан по учебната дейност, акредитация и качество
гр. Варна, ул. „Марин Дринов“ № 55
E-mail: elyiva@gmail.com
Ваня Тонкова,
Медицински университет – Варна
MU_museum@mu-varna.bg